

442

BE10

Zakład Pomiarów Parametrów Przepływu

Nazwa ONB/ZNB

Główny wykonawca

doc. dr inż. Tadeusz Gałązka

Wykonawcy:

Tadeusz Gałązka

Andrzej Staszewski

Badanie współczynników Kvs przepustnic z uszczelnieniem
„metal na metal” HÖGFORS**DOKUMENT WZORCOWY**

(Tytuł pracy, numer i tytuł etapu)

Zleceniodawca

Ośrodek Badawczo Rozwojowy Ciepłownictwa
ul. Majewskiego 3
02-104 WarszawaKIEROWNIK ZAKŁADU
Pomiaru Parametrów Przepływu

mgr inż. Władysław Winiarski

ZASTĘPCA DYREKTORA
d/s Badawczo-Rozwojowychdr inż. Jan Jabłkowski
(1)

Pracę zakończono dnia 18 sierpnia 1998r.

Nr arch. 7579

Nr zlecenia 5629

Analiza deskryptorowa

PRZEPUSTNICE- BADANIA- WSPÓLCZYNNIK PRZEPŁYWU Kvs-
SZCZELNOŚĆ ZEWNĘTRZNA- SZCZELNOŚĆ ODCIĘCIA- MOMENT
OTWIERANIA- ZAMYKANIA.

Abstrakt

Sprawozdanie zawiera:

- - opis i wyniki badań współczynników przepływu Kvs przepustnic o średnicach DN80, DN100, DN125 (modeli),
- - wyniki prób szczelności zewnętrznej (woda) i szczelności odcięcia (woda) dla średnic nominalnych jw.
- - wyniki pomiarów momentu dla średnic nominalnych jw.
- - określenie wartości Kvs dla DN150, DN200, DN250, DN300, DN350, DN400, DN450, DN500, DN600, DN700 w oparciu o badania modeli.

Tytuły poprzednich sprawozdań

Nie było.

Rozdzielnik

Egz. 1 . OIN.

Egz. 2 . OBRC.

Egz. 3 DPQ.

SPIS TREŚCI

str.

1. Podstawa opracowania	2.
2. Przedmiot badań.....	2.
3. Cel i zakres badań.....	3.
4. Doświadczalne wyznaczenie wartości K_{vs}	3.
5. Badanie szczelności zamknięcia - wodą i szczelności zewnętrznej wodą, oraz momentu obrotowego	3.
5.1 Badanie szczelności.....	3.
5.2 Badanie momentu.....	4.
6. Wyniki badań.....	4.

Stanowisko do wyznaczania charakterystyk przepływowych...1/3 załącznik 1	
Stanowisko do prób szczelności zamknięcia - wodą i prób szczelności zewnętrznej - wodą, oraz momentu obrotowego.....1 załącznik 2	
Określenie wartości K_{vs} w oparciu o badanie modeli.....1 załącznik 3	

1. Podstawa opracowania

Formalną podstawę opracowania stanowi zlecenie Ośrodka Badawczo Rozwojowego Ciepłownictwa - OBRC Nr NC/TS/1818/98, temat 74/98/B.

Ustalenia merytoryczne i formalne ujmuje pismo Nr DPQ/1169/98 do Zleceniodawcy. Potwierdzenie przez Zleceniodawcę nastąpiło - pismem NC/TS 1912/98 OBRC do Wykonawcy z dnia 14.08.1998r.

W oparciu o dokonane ustalenia pomiędzy Zleceniodawcą a Wykonawcą - Zakładem Pomiaru Parametrów Przepływu - DPQ Przemysłowego Instytutu Automatyki i Pomiarów otwarto w Instytucie zlecenie Nr 5629 pt. „ Badanie współczynników Kvs przepustnic z uszczelnieniem „metal na metal” - HÖGFORS ”.

2. Przedmiot badań

Przedmiotem badań było:

- Wyznaczenie na stanowisku wodnym wartości Kvs przepustnic produkcji HÖGFORS.

Badania wykonano w oparciu o znormalizowane wymagania ujęte w IEC 60534-2-3 oraz PN-M.-74201.

-Sprawdzenie szczelności zewnętrznej i szczelności zamknięcia - wodą.

Przeprowadzono je zgodnie z PN-92/M.-74001.

-Wyznaczenie momentu obrotowego niezbędnego do zamykania / otwierania dostarczonych przepustnic.

Do badań dostarczono niżej wymienione przepustnice:

- DN80, PN16 - 1 szt.
- DN100, PN16 - 1 szt.
- DN125, PN16 - 1 szt.

3. Cel i zakres badań

Celem badań było:

- wyznaczenie współczynników przepływu Kvs przepustnic DN80, DN100 i DN125.
  - wykonanie próby szczelności zewnętrznej - wodą,
  - wykonanie próby szczelności zamknięcia - wodą,
  - pomiar momentu obrotowego dla kierunków otwieranie / zamykanie,
  - określenie wartości Kvs dla przepustnic produkcji HÖGFORS o DN150, DN200, DN250, DN300, DN350, DN400, DN450, DN500, DN600 i DN700 w oparciu o wyznaczone doświadczalnie wartości Kvs (dla DN80, DN100, DN125).

4. Doświadczalne wyznaczenie wartości Kvs

Opis stanowiska do wyznaczania wartości Kvs podano w załączniku 1.

W opisie zamieszczono schemat stanowiska.

Na schemacie stanowiska badana przepustnica umiejscowiona jest jako „Urządzenie badane”. W legendzie opisu podana jest w pozycji 6..

W czasie badań przepustnic przestrzegano zapewnienie zgodności ich wykonywania z wymaganiami zawartymi w IEC 60534-2-3 i podanym w załączniku 1.

5. Badanie szczelności zamknięcia - wodą i szczelności zewnętrznej - wodą, oraz momentu obrotowego

5.1. Badanie szczelności

Badania wykonano na stanowisku którego schemat wraz z jego opisem podano w załączniku 2. Próby przeprowadzono zgodnie z zaleceniami PN-92/M.-74001 „Armatura przemysłowa . Ogólne wymagania i badania”.

Sprawdzenia obejmowały:

- a) próba szczelności zewnętrznej - wodą według punktu 2.7.2.1 powyższej normy, przeprowadzoną przy ciśnieniu próbnym 1,5 PN.

b) próba szczelności zamknięcia - wodą według punktu 2.7.4.1 powyższej normy, przeprowadzoną przy ciśnieniu próbnym 1,1 PN.

Wartości liczbowe ciśnień próbnych określone dla ciśnień nominalnych PN podano w tablicach 2 i 3.

5.2. Badanie momentu

Określono wartości momentu obrotowego dla zadawanej różnicy ciśnień Δp . z obu stron klapy badanych przepustnic. Zadawano Δp w przedziale $PN \geq \Delta p \geq 0$. Dla średnic nominalnych DN80, DN100 i DN125 badanych przepustnic stosowano momentomierz typ PD-10 o zakresie do 100Nm (działka elementarna 2Nm) firmy Dąbrowskie Zakłady Metalowe, Dąbrowa Górnicza nr 254.

6. Wyniki badań

a) Wyznaczenie współczynników przepływu K_{vs} .

Pomiary wykonano dla:

- przepustnic całkowicie otwartych,
- kierunków zasilania „A” i „B”
- pięciu kolejno zadawanych wartościach różnicy ciśnień dla każdego kierunku.
- kątów pochylenia klapy przepustnicy $\beta = 90^0; 75^0; 60^0; 45^0$ i 30^0 .

Następnie otrzymane wyniki przeliczono dla $\Delta p = 0,1 \text{ MPa}$. Wyniki pomiarów zamieszczono w tablicach 1a ; 1b; 1c; 1d ; 1e i 1f.

W oparciu o uzyskane wyniki badań, traktując badane przepustnice jako modele, obliczono wartości K_{vs} wg zależności podanej w załączniku 3.

W tablicach 5; 5a; 5b; 5c i 5d podano obliczone wartości K_{vs} oraz podano ich wartości średnie $K_{vs\text{sr}}$. Na wykresach $K_{vs\text{srsk}} = f(\beta)$ przedstawiono charakterystyki badanych przepustnic typu 245.

b) Próba szczelności zewnętrznej - wodą i próba szczelności zamknięcia - wodą.

Wyniki pomiarów zamieszczono w tablicach 2 i 3. We wszystkich badanych przepustnicach nie wystąpiły objawy nieszczelności zewnętrznej.

Dla kierunków zasilania „A” i „B” wszystkie badane przepustnice były całkowicie szczelne wewnątrz (całkowita szczelność zamknięcia - wodą).

c) Pomiary wartości momentu obrotowego M.(Nm).

Pomiary wykonano dla spadków ciśnień od $\Delta p = 0$ (przepustnica wypełniona wodą) do spadków ciśnień odpowiadających PN dla otwierania i zamykania. Wyniki pomiarów przedstawiono w tablicy 4.

W tablicach podkreślono wartości odpowiadające PN.

Nie stwierdzono różnicy w wartościach dla kierunków otwierania i zamykania.

Tablica 1a. Przepustnice klapowe firmy HÖGFORS, Typ 245
 Wyniki pomiarów $Q = f/\Delta p$ oraz wyniki obliczeń K_{vs} i K_v
 przepustnic klapowych całkowicie otwartych / $\beta = 90^\circ$ / oraz
 dla nastaw / $\beta = 75^\circ, 60^\circ, 45^\circ, 30^\circ$ /, dla kierunków
 zasilania "A" i "B". $D_k = 73$

Δp /MPa/, Q /m³/h/, K_{vs} /m³/h/

DN 80 "A" $\beta = 90^\circ$	PN 16	Δp	0,045	0,054	0,065	0,081	0,093	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ $= 177,36$	$K_{v, \text{sr.}} \approx 177$ $K_{vsK} = 230$
		Q	121	128	144	159	173		
		K_{vs}	180,16	174,28	178,32	176	179,23		
DN 80 "B" $\beta = 90^\circ$	PN 16	Δp	0,045	0,055	0,070	0,082	0,096	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ $= 176,63$	$K_{vsK} = 215$
		Q	118	128	149	160	175		
		K_{vs}	175,69	174,28	177,91	176,29	178,97		
DN 80 "A" $\beta = 75^\circ$	PN 16	Δp	0,043	0,055	0,069	0,086	0,100	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ $= 172,11$	$K_{v, \text{sr.}} = 171$ $K_{vsK} = 215$
		Q	114	126	140	159	172		
		K_{vs}	174,55	171,56	170,94	171,45	172,00		
DN 80 "B" $\beta = 75^\circ$	PN 16	Δp	0,046	0,054	0,063	0,087	0,100	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ $= 170,85$	$K_{vsK} = 215$
		Q	116	124	138	161	168		
		K_{vs}	171,03	168,74	173,86	171,63	168,00		
DN 80 "A" $\beta = 60^\circ$	PN 16	Δp	0,037	0,049	0,069	0,081	0,094	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ $= 127,03$	$K_{v, \text{sr.}} = 130$ $K_{vsK} = 156$
		Q	72	88	108	117	127		
		K_{vs}	118,73	125,67	129,89	130,08	130,89		
DN 80 "B" $\beta = 60^\circ$	PN 16	Δp	0,042	0,059	0,074	0,086	0,096	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ $= 133,07$	$K_{vsK} = 156$
		Q	86	100	116	123	131		
		K_{vs}	133,21	130,37	135,26	132,78	133,97		

dla $0^\circ < \beta < 85^\circ$ $K_{vsK} = K_{vsK} \left(\frac{DN}{D_k} \right)^2$
 D_k - średnica (pomiarowa) dla najmniejszego
 przełotu

dla $\beta = 90^\circ$ $K_{vsK} = K_{vsK}^{90^\circ} \frac{F_p}{F_{pm}}$
 obliczenie F_p wg zależności
 podanej na stronie 14
 F_{pm} - powierzchnia wlotowego przewodu dla modelu w porównaniu

∞

101

Tablica 1b . Przepustnice klapowe firmy HÖGFORS, Typ 245
 Wyniki pomiarów $Q = f/\Delta p/$ oraz wyniki obliczeń K_{vs} i K_v
 przepustnic klapowych całkowicie otwartych / $\beta = 90^\circ/$ oraz
 dla nastaw / $\beta = 75^\circ, 60^\circ, 45^\circ, 30^\circ, \dots/$, dla kierunków
 zasilania "A" i "B". $D_K = 73$

Δp /MPa/ , Q /m³/h/ , K_{vs} /m³/h/

DN 80 "A"	PN 16 $\beta = 45^\circ$	Δp	0,037	0,048	0,074	0,083	0,096	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ $= 77,06$	$K_{v, \text{sr.}} = 81,6$ $K_{vs, \text{sr.}} = 98$
		Q	43	53	68	72	78		
		K_{vs}	70,91	76,46	79,29	78,86	79,77		
DN 80 "B"	PN 16 $\beta = 45^\circ$	Δp	0,042	0,054	0,074	0,089	0,098	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ $= 86,16$	$K_{vs, \text{sr.}} = 98$
		Q	56	66	72	81	87		
		K_{vs}	86,74	86,04	83,95	86,22	87,85		
DN 80 "A"	PN 16 $\beta = 30^\circ$	Δp	0,046	0,059	0,075	0,082	0,104	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ $= 42,48$	$K_{v, \text{sr.}} = 43$ $K_{vs, \text{sr.}} = 51,6$
		Q	28	32	37	39	44		
		K_{vs}	41,20	41,66	42,72	43,07	43,15		
DN 80 "B"	PN 16 $\beta = 30^\circ$	Δp	0,046	0,059	0,076	0,088	0,100	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ $= 43,52$	$K_{vs, \text{sr.}} = 51,6$
		Q	29	34	38	41	43		
		K_{vs}	42,75	44,26	43,88	43,69	43,00		
DN "A"	PN $\beta =$	Δp						$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ $=$	$K_{v, \text{sr.}} =$ $=$
		Q							
		K_{vs}							
DN "B"	PN $\beta =$	Δp						$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ $=$	$K_{v, \text{sr.}} =$ $=$
		Q							
		K_{vs}							

Tablica 1c . Przepustnice klapowe firmy HÖGFORS, Typ 245
 Wyniki pomiarów $Q = f/\Delta p/$ oraz wyniki obliczeń K_{vs} i K_v
 przepustnic klapowych całkowicie otwartych / $\beta = 90^\circ/$ oraz
 dla nastaw / $\beta = 75^\circ, 60^\circ, 45^\circ, 30^\circ, \dots/$, dla kierunków
 zasilania "A" i "B". $D_k = 86$

Δp /MPa/ , $Q/m^3/h/$, $K_{vs}/m^3/h/$

DN 100 "A" $\beta = 90^\circ$	PN 16	Δp	0,026	0,037	0,054	0,061	0,076	$K_{v, \text{sr.}} \text{"A"} =$ $= 288,2$	$K_{v, \text{sr.}} = 288$
		Q	144	176	213	226	253		
		K_{vs}	282,4	288,3	291,4	289,4	290,2		
DN 100 "B" $\beta = 90^\circ$	PN 16	Δp	0,024	0,039	0,051	0,064	0,078	$K_{v, \text{sr.}} \text{"B"} =$ $= 287,9$	$K_{v, \text{sr.}} = 288$ $K_{vs} = 375$
		Q	143	180	206	230	256		
		K_{vs}	288,8	287,4	287,1	288,1	288,1		
DN 100 "A" $\beta = 75^\circ$	PN 16	Δp	0,028	0,040	0,054	0,071	0,083	$K_{v, \text{sr.}} \text{"A"} =$ $= 251,7$	$K_{v, \text{sr.}} = 253,5$
		Q	133	161	183	213	230		
		K_{vs}	249,4	254,6	249,2	252,6	252,5		
DN 100 "B" $\beta = 75^\circ$	PN 16	Δp	0,028	0,046	0,063	0,073	0,087	$K_{v, \text{sr.}} \text{"B"} =$ $= 255,6$	$K_{v, \text{sr.}} = 255,6$ $K_{vs} = 346$
		Q	137	175	202	220	238		
		K_{vs}	254,4	256,4	255,0	256,5	255,5		
DN 100 "A" $\beta = 60^\circ$	PN 16	Δp	0,032	0,043	0,063	0,076	0,095	$K_v \text{ sr. "A"} =$ $= 167,3$	$K_v \text{ sr.} = 171$
		Q	96	108	131	148	163		
		K_{vs}	170,0	164,5	165,4	169,8	166,7		
DN 100 "B" $\beta = 60^\circ$	PN 16	Δp	0,024	0,040	0,055	0,088	0,098	$K_{v, \text{sr.}} \text{"B"} =$ $= 175,0$	$=$
		Q	85	114	126	168	173		
		K_{vs}	171,7	179,8	170,0	178,8	174,8		

OK

Tablica 1d . Przepustnice klapowe firmy HÖGFORS, Typ 245
 Wyniki pomiarów $Q = f/\Delta p$ oraz wyniki obliczeń K_{vs} i K_v
 przepustnic klapowych całkowicie otwartych / $\beta = 90^\circ$ / oraz
 dla nastaw / $\beta = 75^\circ, 60^\circ, 45^\circ, 30^\circ, \dots$ /, dla kierunków
 zasilania "A" i "B". $D_K = 86$

Δp /MPa/ , Q /m³/h/ , K_{vs} /m³/h/

DN 100 "A"	PN16 $\beta = 45^\circ$	Δp	0,044	0,061	0,071	0,086	0,096	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ = 120,3	$K_{v, \text{sr.}} = 120$
		Q	80	93	101	111	120		
		K_{vs}	120,4	118,8	119,8	119,8	122,7		
DN 100 "B"	PN16 $\beta = 45^\circ$	Δp	0,036	0,050	0,069	0,083	0,010	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ = 119,8	$K_{vsK} = 162$
		Q	72	85	99	109	120		
		K_{vs}	120,3	120,2	119,5	119,4	119,7		
DN 100 "A"	PN 16 $\beta = 30^\circ$	Δp	0,027	0,032	0,071	0,085	0,094	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ = 59,23	$K_{v, \text{sr.}} = 58,5$
		Q	30	41	52	54	58		
		K_{vs}	57,74	56,86	61,71	60,00	59,82		
DN 100 "B"	PN 16 $\beta = 30^\circ$	Δp	0,029	0,049	0,058	0,075	0,093	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ = 57,64	$K_{vsK} = 79$
		Q	31	39	43	49	58		
		K_{vs}	57,57	55,71	56,46	58,15	60,14		
DN "A"	PN $\beta =$	Δp						$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ =	$K_{v, \text{sr.}} =$
		Q							
		K_{vs}							
DN "B"	PN $\beta =$	Δp						$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ =	=
		Q							
		K_{vs}							

11

Tablica 1e . Przepustnice klapowe firmy HÖGFORS, Typ 245
 Wyniki pomiarów $Q = f/\Delta p/$ oraz wyniki obliczeń K_{vs} i K_v
 przepustnic klapowych całkowicie otwartych / $\beta = 90^\circ$ / oraz
 dla nastaw / $\beta = 75^\circ, 60^\circ, 45^\circ, 30^\circ, \dots$ /, dla kierunków
 zasilania "A" i "B". $D_K = 114$

Δp /MPa/ , Q /m³/h/ , K_{vs} /m³/h/

DN125 "A"	PN16 $\beta = 90^\circ$	Δp	0,009	0,012	0,013	0,014	0,014	$K_{v, \text{sr.}} \text{"A"} =$ = 556,9	$K_{v, \text{sr.}} = 564$
		Q	176	196	201	204	209		
		K_{vs}	562,0	565,8	552,4	545,2	559,0		
DN125 "B"	PN16 $\beta = 90^\circ$	Δp	0,013	0,014	0,015	0,016	0,016	$K_{v, \text{sr.}} \text{"B"} =$ = 570,6	$K_{v, \text{sr.}} = 705$
		Q	201	213	222	227	234		
		K_{vs}	552,4	569,3	578,8	567,5	585,0		
DN125 "A"	PN16 $\beta = 75^\circ$	Δp	0,017	0,018	0,019	0,020	0,022	$K_{v, \text{sr.}} \text{"A"} =$ = 499,1	$K_{v, \text{sr.}} = 488$
		Q	203	208	217	227	238		
		K_{vs}	492,3	490,3	487,8	507,6	507,4		
DN125 "B"	PN16 $\beta = 75^\circ$	Δp	0,018	0,020	0,021	0,022	0,024	$K_{v, \text{sr.}} \text{"B"} =$ = 477,1	$K_{v, \text{sr.}} = 585$
		Q	201	216	217	224	234		
		K_{vs}	473,8	483,0	473,5	477,6	477,7		
DN125 "A"	PN16 $\beta = 60^\circ$	Δp	0,036	0,041	0,042	0,045	0,048	$K_{v, \text{sr.}} \text{"A"} =$ = 334,4	$K_{v, \text{sr.}} = 329$
		Q	198	212	217	226	235		
		K_{vs}	331,7	331,1	334,8	336,9	339,2		
DN125 "B"	PN16 $\beta = 60^\circ$	Δp	0,038	0,043	0,045	0,046	0,047	$K_{v, \text{sr.}} \text{"B"} =$ = 323,8	$K_{v, \text{sr.}} = 395$
		Q	198	214	215	219	225		
		K_{vs}	321,2	326,4	320,5	322,9	328,2		

20

Tablica 1f . Przepustnice klapowe firmy HÖGFORS, Typ 245
 Wyniki pomiarów $Q = f/\Delta p$ oraz wyniki obliczeń K_{vs} i K_v
 przepustnic klapowych całkowicie otwartych / $\beta = 90^\circ$ / oraz
 dla nastaw / $\beta = 75^\circ, 60^\circ, 45^\circ, 30^\circ, \dots$ /, dla kierunków
 zasilania "A" i "B". $D_K = 114$

Δp /MPa/ , Q /m³/h/ , K_{vs} /m³/h/ .

DN125 "A"	PN16 $\beta = 45^\circ$	Δp	0,059	0,061	0,069	0,073	0,076	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ = 219,3	$K_{v, \text{sr.}} = 218,5$
		Q	168	165	169	190	188		
		K_{vs}	219,0	210,8	229,3	221,5	215,7		
DN 125 "B"	PN16 $\beta = 45^\circ$	Δp	0,054	0,061	0,069	0,073	0,076	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ = 217,6	$K_{vsr} = 262$
		Q	168	170	168	191	189		
		K_{vs}	228,7	217,1	202,8	222,7	216,8		
DN 125 "A"	PN16 $\beta = 30^\circ$	Δp	0,039	0,061	0,071	0,081	0,088	$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ = 113,2	$K_{v, \text{sr.}} = 112,5$
		Q	71	87	96	102	107		
		K_{vs}	113,7	111,1	113,9	113,4	113,9		
DN 125 "B"	PN 16 $\beta = 30^\circ$	Δp	0,037	0,060	0,071	0,081	0,088	$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ = 111,7	$K_{vsr} = 135$
		Q	69	85	95	100	106		
		K_{vs}	112,1	109,5	112,7	111,2	112,8		
DN "A"	PN $\beta =$	Δp						$K_{v, \text{sr. "A"}} =$ =	$K_{v, \text{sr.}} =$
		Q							
		K_{vs}							
DN "B"	PN $\beta =$	Δp						$K_{v, \text{sr. "B"}} =$ =	=
		Q							
		K_{vs}							

13

111

Tablica 2 Wyniki próby szczelności zewnętrznej - wodą przepustnic firmy HÖGFORS

L.p.	DN	PN	Ciśnienie próby /MPa/	Czas próby /min/	Wynik próby
1	DN80	PN16	2,4	10	+
2	DN100	PN16	2,4	10	+
3	DN125	PN16	2,4	10	+

Tablica 3 Wyniki próby szczelności zamknięcia - wodą przepustnic firmy HÖGFORS

L.p.	DN	PN	Ciśnienie próby /MPa/	Czas próby /min/	Wynik próby
1	DN80	PN16	1,76	10	+
2	DN100	PN16	1,76	10	+
3	DN125	PN16	1,76	10	+

- kierunek zasilania dla wszystkich badanych przepustnic kolejno „A” i „B”

- wynik próby /+/ oznacza, że wszystkie badane przepustnice są całkowicie szczelne dla kierunków zasilania „A” i „B”

Tablica 4 Wyniki pomiarów momentu obrotowego M.(Nm) dla spadków ciśnień $0 \leq \Delta p \leq 1,6$ MPa przepustnic firmy HÖGFORS

Δp (MPa)	Moment obrotowy M. (Nm)		
	dla DN80	dla DN100	dla DN125
0	45	50	60
0,5	53	56	66
1,0	60	65	75
1,6	70	75	85

$\beta=30^\circ$

Tablica 5

DNm	80	100	125	
Kv	51	79	135	
DN	80	100	125	średnica
80	51,00	50,56	55,30	52,29
100	79,69	79,00	86,40	81,70
125	124,51	123,44	135,00	127,65
150	179,30	177,75	194,40	183,82
200	318,75	316,00	345,60	326,78
250	498,05	493,75	540,00	510,60
300	717,19	711,00	777,60	735,26
350	976,17	967,75	1058,40	1000,77
400	1275,00	1264,00	1382,40	1307,13
450	1613,67	1599,75	1749,60	1654,34
500	1992,19	1975,00	2160,00	2042,40
600	2868,75	2844,00	3110,40	2941,05
700	3904,69	3871,00	4233,60	4003,10

$\beta=45^\circ$

Tablica 5a

DNm	80	100	125	
Kv	103	162	262	
DN	80	100	125	średnica
80	103,00	103,68	107,32	104,67
100	160,94	162,00	167,68	163,54
125	251,46	253,13	262,00	255,53
150	362,11	364,50	377,28	367,96
200	643,75	648,00	670,72	654,16
250	1005,86	1012,50	1048,00	1022,12
300	1448,44	1458,00	1509,12	1471,85
350	1971,48	1984,50	2054,08	2003,35
400	2575,00	2592,00	2682,88	2616,63
450	3258,98	3280,50	3395,52	3311,67
500	4023,44	4050,00	4192,00	4088,48
600	5793,75	5832,00	6036,48	5887,41
700	7885,94	7938,00	8216,32	8013,42

$\beta=60^\circ$

Tablica 5b

DNm	80	100	125	
Kv	156	231	395	
DN	80	100	125	średnica
80	156,00	147,84	161,79	155,21
100	243,75	231,00	252,80	242,52
125	380,86	360,94	395,00	378,93
150	548,44	519,75	568,80	545,66
200	975,00	924,00	1011,20	970,07
250	1523,44	1443,75	1580,00	1515,73
300	2193,75	2079,00	2275,20	2182,65
350	2985,94	2829,75	3096,80	2970,83
400	3900,00	3696,00	4044,80	3880,27
450	4935,94	4677,75	5119,20	4910,96
500	6093,75	5775,00	6320,00	6062,92
600	8775,00	8316,00	9100,80	8730,60
700	11943,75	11319,00	12387,20	11883,32

$\beta=75^\circ$

Tablica 5c

DNm	80	100	125	
Kv	215	342	585	
DN	80	100	125	średnica
80	215,00	218,88	239,62	224,50
100	335,94	342,00	374,40	350,78
125	524,90	534,38	585,00	548,09
150	755,86	769,50	842,40	789,25
200	1343,75	1368,00	1497,60	1403,12
250	2099,61	2137,50	2340,00	2192,37
300	3023,44	3078,00	3369,60	3157,01
350	4115,23	4189,50	4586,40	4297,04
400	5375,00	5472,00	5990,40	5612,47
450	6802,73	6925,50	7581,60	7103,28
500	8398,44	8550,00	9360,00	8769,48
600	12093,75	12312,00	13478,40	12628,05
700	16460,94	16758,00	18345,60	17188,18

$\beta=90^\circ$

Tablica 5d

	Kv	230	375	705	
DN		80	100	125	
	Fp	3004	4624	8297	średnia
80	3004	230,00	243,62	255,25	242,96
100	4624	354,03	375,00	392,90	373,98
125	8297	635,26	672,88	705,00	671,04
150	13021	996,95	1055,99	1106,40	1053,11
200	23991	1836,86	1945,64	2038,53	1940,34
250	38845	2974,15	3150,28	3300,68	3141,70
300	56046	4291,14	4545,25	4762,26	4532,88
350	78071	5977,47	6331,45	6633,73	6314,22
400	101464	7768,55	8228,59	8621,44	8206,19
450	129193	9891,61	10477,37	10977,59	10448,86
500	157672	12072,09	12786,98	13397,46	12752,18
600	226043	17306,89	18331,77	19206,98	18281,88
700	316745	24251,45	25687,58	26913,97	25617,67

$\beta=90^\circ$

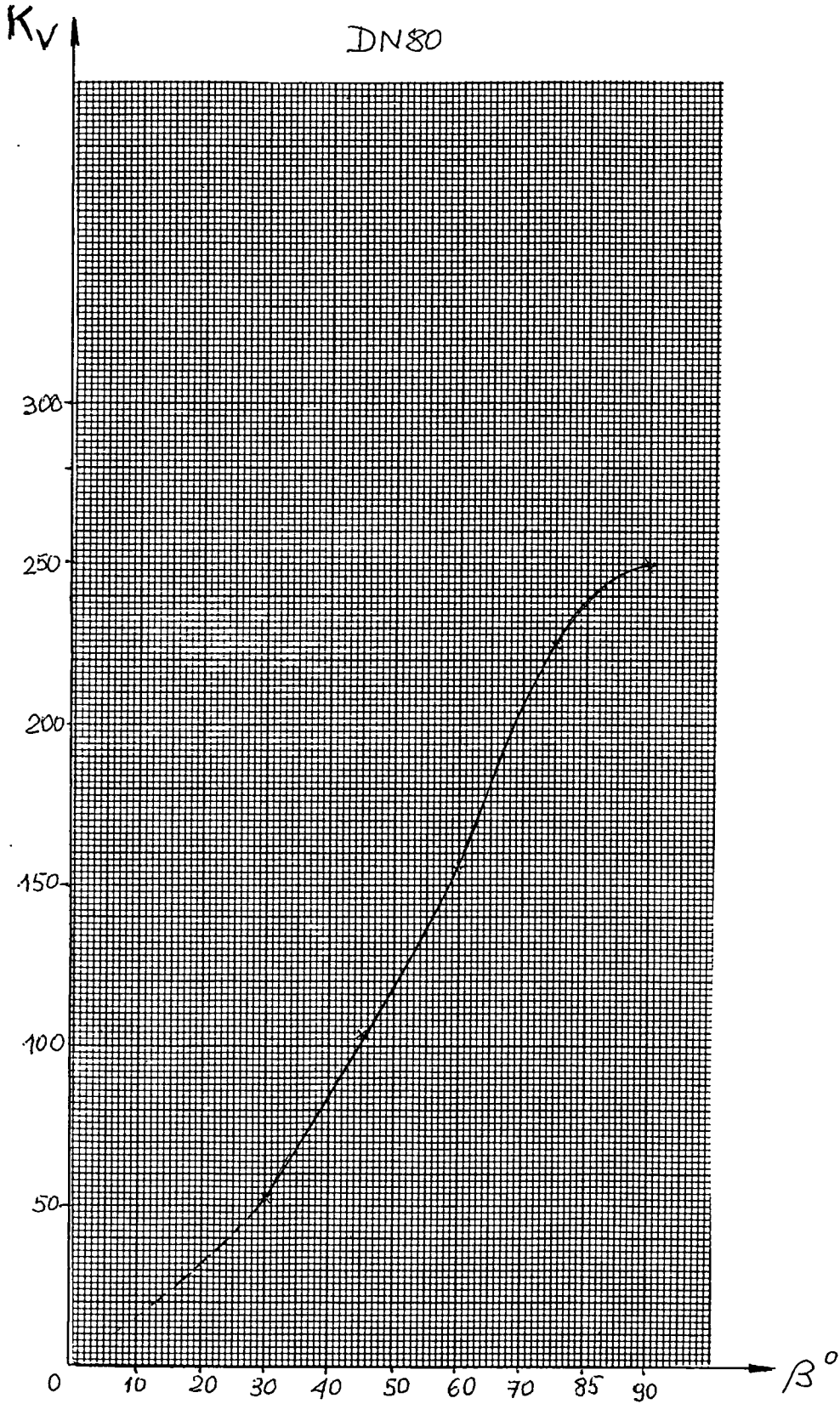
DN	80	100	125	150	200	250	300	350	400	450	500	600	700
R	16	20	21	21	27	29	35	40	47	54	60	72	78
c	33	41	45	40	45	57	69	69	72	74	89	120	120
d1	15	20	20	25	30	35	40	40	50	50	65	75	75
Fp	3004	4624	8297	13021	23991	38845	56046	78071	101464	129193	157672	226043	316745

$$F_p = \frac{\pi \cdot DN^2}{4} - (R \cdot DN + 1,5c \cdot d_1)$$

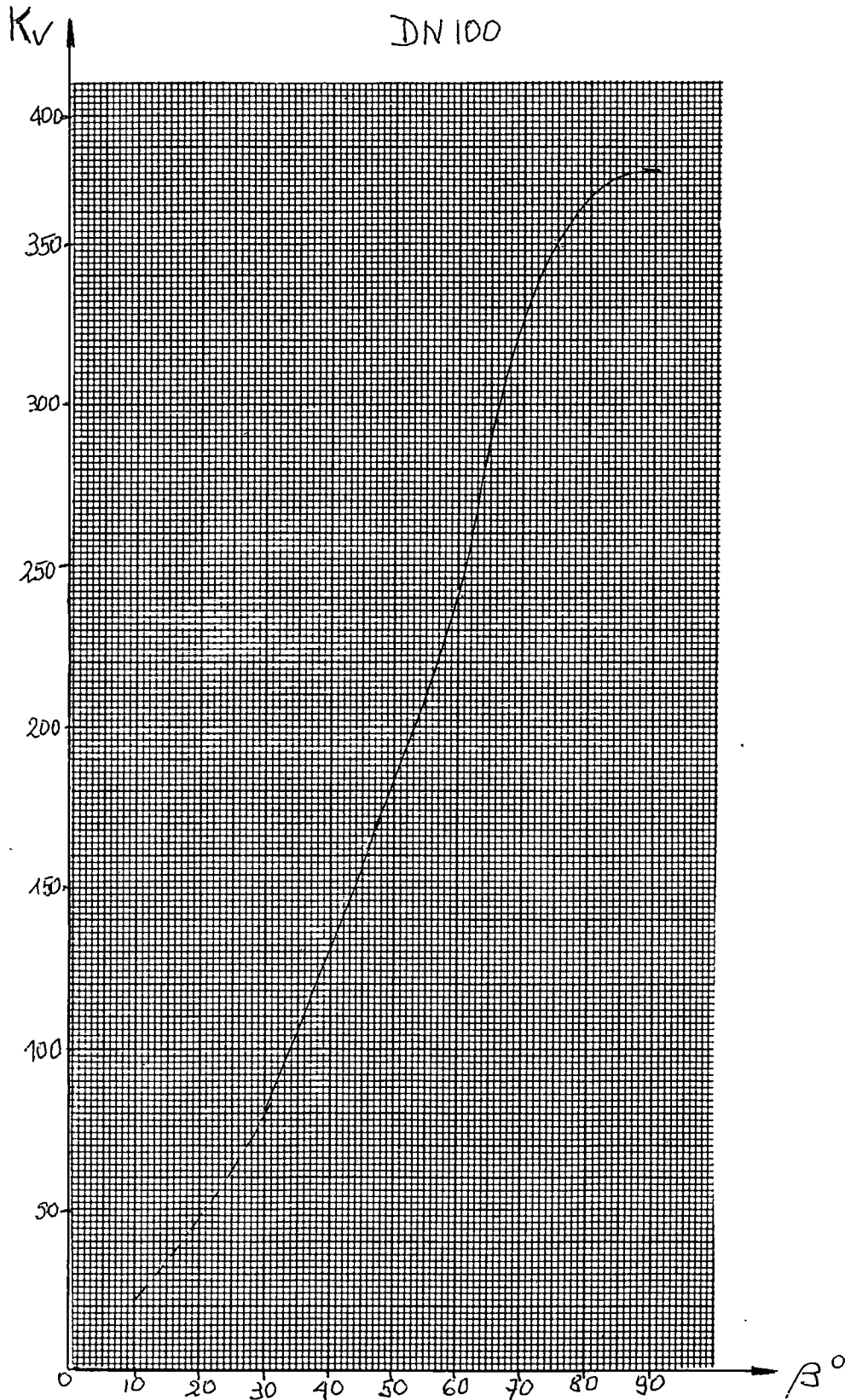
$$K_{Vsrsk} = f(\beta)$$

DN80

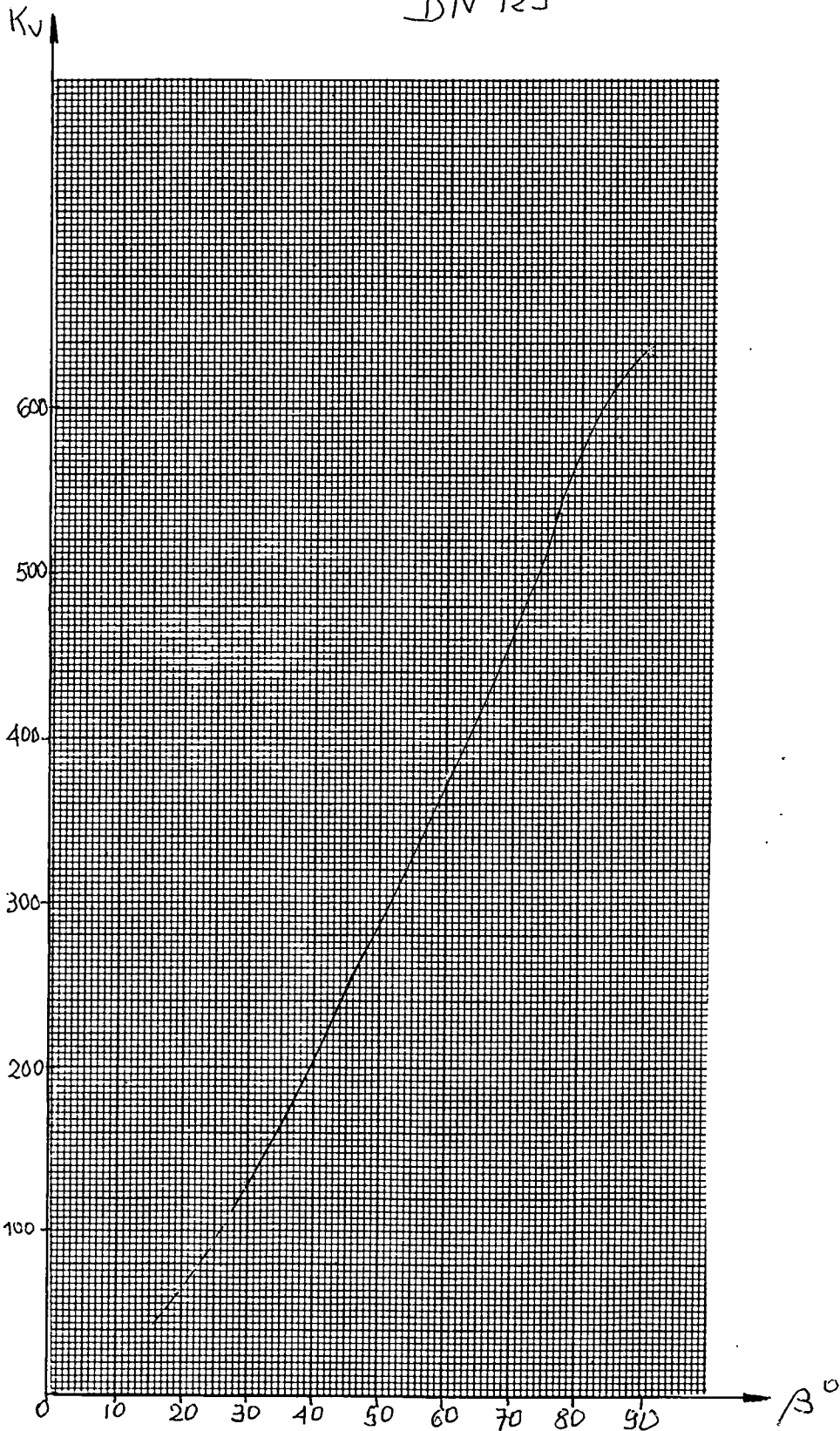
$$K_{Vsrsk} = f(\beta)$$

DN 100

$$K_{VGRK} = f(\beta)$$

DN 125

STANOWISKO DO WYZNACZANIA CHARAKTERYSTYK PRZEPLYWOWYCH

Strona 1/3

Schemat części stanowiska na której wykonuje się badania przedstawiono na załączonym rysunku (strona 3/3). Jest to część pomiarowa stanowiska wodnego Laboratorium Wodnego Zakładu Pomiaru Parametrów Przepływu DPQ służącego do wyznaczania charakterystyk $Q=f/\Delta p/$ o ciśnieniu zasilania do 1,6 MPa. Stanowisko wodne spełnia wymagania ustalone w PN-83/M.-74201 „Armatura przemysłowa. Zawory regulujące. Wymagania i badania” oraz dla PN-82/M.-42050 „Automatyka przemysłowa. Regulatory o bezpośrednim działaniu ciągłym. Wymagania i badania” i normy IEC 60534-2-3. Wartości Kvs zgodnie z wymaganiami wyżej wymienionych norm wyznacza się dla $\Delta p.=0,1MPa$. Charakterystyki przepływowe $Q=f/\Delta p/$ określa się mierząc strumień objętości Q dla kolejno zadawanych (w możliwościach stanowiska) $\Delta p.$ zależnych od DN urządzenia badanego. Przeprowadza się je tak by zgodnie z normą IEC 60534-2-3 p.7.12 określenie wartości Kvs było wykonane przy takiej minimalnej różnicy ciśnień, przy której liczba Reynoldsa $Re \geq 10^5$.

Badania prowadzi się przy $\Delta p.$ mieszczącym się w przedziale $0,035 \leq \Delta p \leq 0,1MPa$, w którym również $Re \geq 10^5$.

Stanowisko wodne w części pomiarowej zawiera dwie wymienne proste rury o średnicy wewnętrznej D dobieranej do średnicy nominalnej DN urządzenia badanego. Długość prostego odcinka na dopływie jest większa od $20D$, a na odpływie większa od $7D$.

Punkty do pomiaru różnicy ciśnień $\Delta p.$ są umieszczone w odległości $2D$ na dopływie urządzenia badanego i odległości $6D$ na odpływie z urządzenia badanego.

Do pomiaru strumienia objętości stanowisko jest wyposażone w przepływomierze turbinowe:

PT15 - zakres 0,3 do 6m³/h

PT50 - zakres 5 do 50m³/h

PT100 - zakres 24 do 240m³/h

STANOWISKO DO WYZNACZANIA CHARAKTERYSTYK PRZEPIYWOWYCH

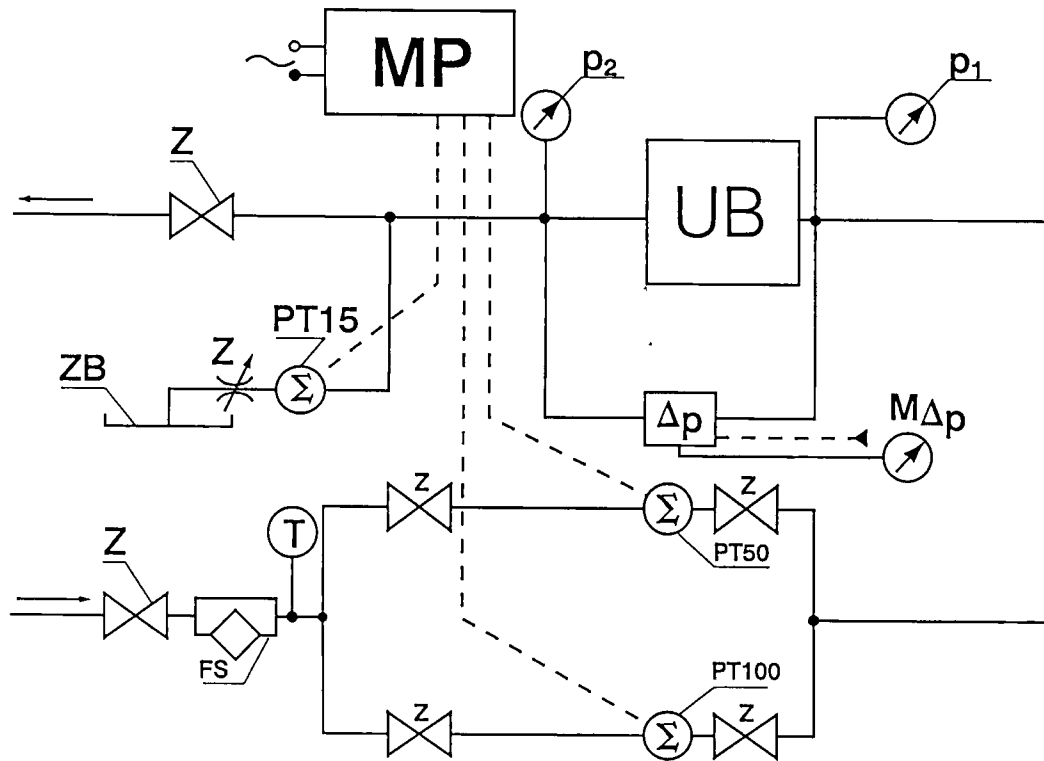

Strona 2/3

Przepływomierze połączone są z miernikiem MP wyposażonym w przełączniki włączenia przepływomierza lub o właściwym zakresie wskaźnika dawki strumienia objętości przepływającej wody i czasu.

Zestaw zapewnia dokładność do 2% aktualnej wartości przepływu.

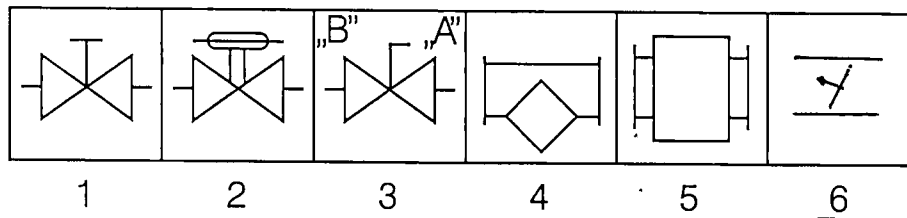
Do pomiaru różnicy ciśnień stanowisko jest wyposażone w przetwornik różnicy ciśnień Δp . o zakresie do 200kPa oraz manometr przetwornika różnicy ciśnień $M_{\Delta p}$. firmy Wallace o zakresie do 100kPa i klasie dokładności 0,1. Pozwala to przeprowadzić pomiar różnicy na urządzeniu badanym dokładniej niż 2% aktualnej wartości mierzonej. Stanowisko wyposażone jest ponadto w filtr siatkowy FS/DN125, wkład 600 oczek/cm²/, termometr T, zawory odcinające i nastawcze Z oraz w manometry p_1 i p_2 o zakresie 1,6MPa klasy 0,4 do pomiaru ciśnień przed i za urządzeniem badanym przy wstępnym zadawaniu różnicy ciśnień.

Oznaczenia:

- UB - urządzenie badane
- p_1 - manometr przed UB
- p_2 - manometr za UB
- Δp - przetwornik różnicy ciśnień
- $M_{\Delta p}$ - manometr przetwornika różnicy ciśnień
- PT15, PT50, PT100 - przepływomierze turbinowe
- MP - miernik przepływomierzy
- FS - filtr siatkowy DN125, 600 oczek/cm²
- Z - zawory
- T - termometr

Stanowisko do wyznaczania charakterystyk przepływowych:

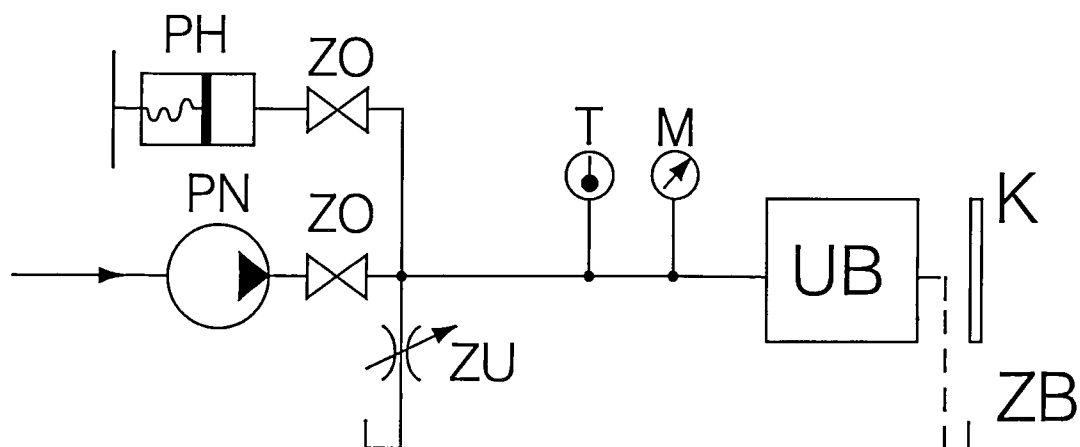

Urządzenia badane:

- 1- zawór
- 2- regulator
- 3- zawór kulowy
- 4- filtr
- 5- odmulacz
- 6- inne

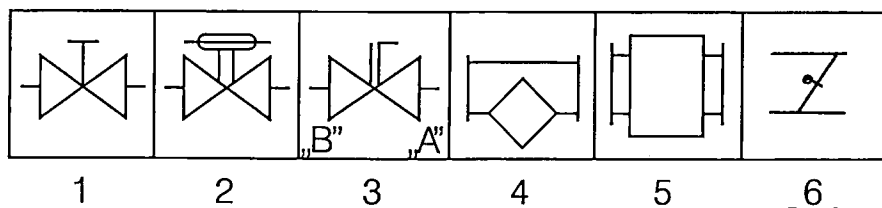
7/6

STANOWISKO DO PRÓB SZCZELNOŚCI ZAMKNIĘCIA WODĄ I PRÓB SZCZELNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ WODĄ

Oznaczenia:

UB - urządzenie badane:

1 - zawór
2 - regulator

3 - zawór kulowy
4 - filtr

5 - odmulacz
6 - inne

PN - pompa nurnikowa o zakresie 0-4MPa

ZU - zawór upustowy

ZO - zawory odcinające

M - manometr kontrolny klasy 0,4, zakres 0-4MPa dla PN16 i PN25 lub zakres 0-10MPa dla PN40

T - termometr

K - kołnierz zaślepiający

PH - prasa hydrauliczna stosowana dla PN40

ZB - zbiornik otwarty

„A”, „B” - oznaczenie kołnierzy zaworu kulowego

OKREŚLENIE WARTOŚCI K_v W OPARCIU O BADANIE MODELI

W oparciu o teorię podobieństwa technicznego wyprowadzono zależność o postaci:

$$K_{v \text{ obiektu}} = K_{v \text{ modelu}} \cdot \frac{F_p \text{ obiektu}}{F_p \text{ modelu}}$$

gdzie:

- $F_p \equiv F_p \text{ obiektu}$ jest wolnym przekrojem dla przepływu strumienia objętości wody przy kolejno zadawanych kątach pochylenia klapy przepustnicy w przedziale $0^\circ \ll \beta \ll 90^\circ$.
- F_{pm} wolny przekrój dla przepływu strumienia objętości wody przy tych samych co dla obiektu kolejno zadawanych kątach pochylenia β_m klapy przepustnicy będącej modelem.
- K_{vm} wyznaczone doświadczalnie wartości znormalizowanego współczynnika przepływu dla przepustnicy będącej modelem dla określenia wartości $K_v \text{ obiektu}$.

Wartości K_{vm} wyznaczane są dla tych samych kątów pochylenia klapy β_m dla których określone są wartości wolnego przekroju $F_p \text{ obiektu}$ i $F_p \text{ modelu}$ w przedziale $0^\circ \ll \beta \ll 90^\circ$.

Za wolny przekrój przyjęto różnicę pomiędzy powierzchnią przekroju w korpusie przepustnicy bez klapy ale z wkładem elastycznym a powierzchnią rzutu klapy przepustnicy na tę powierzchnię przy kolejno zadawanych kątach pochylenia $0^\circ \ll \beta \ll 90^\circ$.

Badane przepustnice mają konstrukcyjnie ustalone zadawanie kąta pochylenia β klapy kolejno co 15° w przedziale $0^\circ \ll \beta \ll 90^\circ$.

Teoria podobieństwa technicznego przyjmuje zachowanie jednolitej skali modelu w stosunku do obiektu odwzorowywanego.